

TER ADVISERING

Aan de Minister van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur

Directoraat-generaal Agro
Directie Plantaardige Agroketens
en Voedselkwaliteit

Auteur

TER BESLISSING
2 september 2024

Kenmerk
DGA-PAV / 81940504

Kopie aan

Bijlage(n)
2

nota

Advies uitstellen uiterste inzaaidatum vanggewassen
2024 in verband met bijzonder nat voorjaar

Parafenroute

[Redacted signature area]

Aanleiding

Het bijzonder natte voorjaar heeft er toe geleid dat veel gewassen later zijn gezaaid en gepoot waardoor gewassen later rijp kunnen worden geoogst. Hierdoor is het voor veel landbouwers niet haalbaar om vanggewassen uiterlijk op 1 oktober in te zaaien. In de Kamerbrief van 28 juni jl. is aangegeven dat gekeken zou worden naar de haalbaarheid van de inzaaidatum van vanggewassen in 2024. U wordt gevraagd zo spoedig mogelijk een besluit te nemen in verband met de motie van het lid Vedder (Kamerstuk 21 501-32, nr. 1654) waarin de regering is verzocht op korte termijn met de sector en deskundigen te bezien voor welke gewassen de 1 oktoberregel dit jaar onhaalbaar is en daar uiterlijk 1 september oplossingen voor te presenteren, zoals het aanpassen van de 1 oktoberregel voor het jaar 2024 bij deze gewassen.

Geadviseerd besluit

U wordt geadviseerd om:

- In te stemmen met bijgevoegde Kamerbrief en het versturen ervan aan de Tweede Kamer.
- Daarmee het advies van de expertcommissie vanggewassen te volgen:
 - o De uiterste inzaaidatum voor vanggewassen na de teelt van maïs op zand- en lössgrond dit jaar te verschuiven van 1 oktober naar 21 oktober, waarbij de ruimte wordt geboden om het vanggewas maximaal 7 dagen na de oogst van de hoofdteelt in te zaaien;
 - o De uiterste inzaaidatum voor vanggewassen na overige teelten op zand- en lössgrond (stimuleringsmaatregel vanggewassen) in 2024 te verschuiven van 1 oktober naar 21 oktober, daarbij de oplopende korting ter stimulering van het uiterlijk op 1 oktober inzaaien van vanggewassen mee te verschuiven naar 22 oktober en in dezelfde stappen op te bouwen;

Ontvangen BPZ

Kernpunten

- Het telen van vanggewassen is een belangrijke maatregel in het mestbeleid, omdat dit kan leiden tot een forse verlaging van de nitraatconcentratie in het grondwater in zand- en lössgronden. Hoe later een vanggewas wordt ingezaaid, hoe minder effectief het is in het verlagen van de nitraatconcentratie in het grondwater.
- Landbouwers op zand- en lössgrond zijn verplicht om aansluitend op de teelt van snijmaïs op uiterlijk 1 oktober een vanggewas in te zaaien of op uiterlijk 31 oktober bepaalde wintergranen in te zaaien als hoofdteelt in het volgende jaar. Voor overige soorten maïs en biologisch geteelde maïs mogen bepaalde graansoorten ook direct na de oogst op uiterlijk 31 oktober worden ingezaaid.
- De maatregel ter stimulering van het inzaaien van vanggewassen (na andere gewassen dan maïs) stimuleert landbouwers om op uiterlijk 1 oktober een vanggewas in te zaaien door een oplopende korting op de stikstofgebruiksnorm in het volgende jaar vanaf 2 oktober toe te passen, indien niet uiterlijk op 1 oktober een vanggewas wordt ingezaaid. Het inzaaien van vanggewassen uiterlijk op 1 oktober wordt door de korting gestimuleerd en is niet verplicht.
- In de periode vanaf september 2023 tot en met juli 2024 viel er in de meeste maanden meer regen dan gemiddeld. De lente was, ondanks de relatief droge maand maart, als geheel extreem nat. Deze weersomstandigheden hebben ertoe geleid dat veel gewassen pas later zijn ingezaaid of gepoot waardoor het niet haalbaar is deze gewassen voor 1 oktober te oogsten om tijdig een vanggewas in te zaaien.
- De Commissie Deskundigen Meststoffenwet (hierna: CDM) heeft advies uitgebracht over het effect van het uiterlijk op 1 oktober oogsten op de rijpheid van gewassen en over het effect van het uitstellen van de inzaai van vanggewassen op nutriëntenuitspoeling.
- Dit advies heeft vervolgens als basis gediend voor advisering door de expertcommissie vanggewassen, bestaande uit experts uit de sector en wetenschap en het KNMI.
- Uit de adviezen volgt dat het rijp oogsten van gewassen voor 1 oktober dit jaar en daarmee het uiterlijk op 1 oktober inzaaien van vanggewassen in veel gevallen niet haalbaar is.
- Volgens de expertcommissie zal naar alle waarschijnlijkheid in de huidige situatie een latere oogst van een nog groeiend gewas tot minder stikstofverliezen leiden dan een vroege oogst van onrijpe gewassen en een vroeger ingezaaid vanggewas.
- Afgaande op het CDM-advies en het advies van de expertcommissie biedt een verlenging tot en met 21 oktober 2024 voldoende ruimte om gewassen rijp te oogsten, waarmee de nadelige gevolgen van het onrijp oogsten van gewassen kunnen worden voorkomen.
- Een verlenging van de uiterlijke inzaaidatum voor het inzaaien van vanggewassen tot en met 21 oktober geeft voldoende tijd om gewassen rijp te oogsten en daarvoor de werkzaamheden ter verbetering van de bodemstructuur uit te voeren.
- Bij overige teelten verschuift hiermee eveneens de datum waarop de oplopende korting ingaat, te weten naar 22 oktober tot en met 3 november 2024: 5 kg N/ha, 4 november tot en met 19 november 2024: 10 kg N/ha en 20 november 2024 of geen inzaai: 20 kg N/ha.

- In de huidige regelgeving moet direct na de oogst van maïs een vanggewas worden ingezaaid. In het belang van het verbeteren van de bodemstructuur alvorens een vanggewas wordt ingezaaid adviseert de expertcommissie 7 dagen tussen het moment van oogst en inzaaien vanggewassen toe te staan. De stimuleringsregeling vanggewassen biedt deze ruimte al.
- Ten algemene is er vanuit de sector de vraag om een structurele oplossing voor de 'kalenderlandbouw'. Dit loopt mee in het proces voor het opstellen van het 8e Actieprogramma Nitraatrichtlijn.
- Aangezien de maatregel onderdeel is van het 7e Actieprogramma Nitraatrichtlijn, is de Europese Commissie op de hoogte gesteld van uw voorgenomen besluit op basis van het advies van de expertcommissie
- De besluiten om zowel voor maïs als voor overige teelten de inzaaidatum vanggewassen op te schuiven, zullen zo snel mogelijk aan u worden voorgelegd en voor maïs is daarvoor eerst een wijziging van het Bal nodig. Die ontwerp wijziging ligt nu bij de Raad van State voor advies.
- De minister van IenW is akkoord met het versturen van de brief.

Toelichting

- De geconsulteerde expertcommissie bestaat uit:
 - o Wetenschappers verbonden aan Wageningen University & Research (WUR), Centrum voor Landbouw en Milieu (CLM) en het KNMI met een expertise op het gebied van waterkwaliteit en plantenteelt.
 - o Vertegenwoordigers van sectorpartijen. Dit betreffen vertegenwoordigers van Cumela, Land- en Tuinbouworganisatie Nederland (LTO), Nederlands Agrarisch Jongeren Contact (NAJK), Nederlandse Melkveehouders Vakbond (NMV), Cosun en Vereniging Aardappelverwerkende industrie (Vavi).